

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 2014

ARCHAEOLOGICAL
RESEARCHES
IN UKRAINE

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2014**

КИЇВ - 2015

УДК 904(477)
ББК Т4(4Укр)я43

А-87

Археологічні дослідження в Україні 2014. – К.: «Стародавній Світ», 2015. – 314 с.

Видання є щорічником, який готується до друку Польовим комітетом Інституту археології НАН України. Містить інформаційні повідомлення про роботу археологічних експедицій поточного польового сезону.

Стане в нагоді науковцям, студентам і всім, хто стежить за розвитком сучасної української археологічної науки.

Головний редактор

Болтрик Юрій Вікторович, к.і.н.

Редакційна колегія

Буйських Алла Валеріївна, д.і.н.

Бунятян Катерина Петрівна, к.і.н.

Залізняка Леонід Львович, д.і.н., проф.

Івакін Гліб Юрійович, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф.

Крижицький Сергій Дмитрович, член-кореспондент НАН України, д.арх., проф.

Кулаковська Лариса Віталіївна, к.і.н.

Моця Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф.

Отрощенко Віталій Васильович, д.і.н., проф.

Потехіна Інна Дмитрівна, к.і.н.

Скорий Сергій Анатолійович, д.і.н., проф.

Супруненко Олександр Борисович, к.і.н.

Терпиловський Ростислав Всеволодович, д.і.н., проф.

Чабай Віктор Петрович, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф.

**Затверджено до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України**

Прийом матеріалів:

Польовий комітет ІА НАН України

просп. Героїв Сталінграда 12

м. Київ 04210

тел. (044) 254-11-37, 254-11-66

факс (044) 418-33-06

ISBN 978-966-2608-34-2

© Інститут археології НАН України, 2015

© Автори статей, 2015

цевого значення (поселення), з охоронною метою і вже традиційно у рамках здійснення планової наукової роботи співробітників. Одне з цих міст – м. Богодухів. Ділянка розташована на схилі тераси правого берега р. Мерла, у центральній частині міста (на території посаду міста-фортеці Богодухів) по вул. Кооперативна, № 17. Знахідки представлені залишками ливарного виробництва, фрагментами гончарного посуду, кахлів, скляних виробів другої половини XVII–XIX ст., уламками кісток тварин.

У Валківському районі відкрито найзахідніше городище скіфської доби, що знаходиться під лісом, йому дана назва «Старовалківське». Поселення розташоване на північний захід від м. Валки (біля Перекопського валу), на лівому березі р. Мож, поряд із Можевським (Валківським) острогом середини XVII ст. Складено орієнтовний план, здійснене шурфування, встановлена потужність культурного шару 0,4 м, знайдено базисне і тригранне з виступаючою втулкою вістря стріл та характерна ліпна кераміка, що ставить його в один ряд з іншими синхронними укріпленнями скіфського часу на Сіверському Дінці.

Крім городища, за зверненням директора Валківського краєзнавчого музею Поліщук Т.В. щодо руйнування давнього поселення кар'єром у передмісті м. Валок оглянуто поселення «Костів». Співробітники Служби оглянули вказаний кар'єр на північній околиці м. Валки (правий берег р. Карамушина), поряд із землями с. Костів. Встановлено, що кар'єр із відбутку глини «поглинає» давнє поселення скіфської доби. У стінках його котловану зафіксовано три профілі напівзруйнованих господарських ям із характерним зolistим заповненням та побутовим матеріалом (кераміка, кістки). Під час візуального обстеження прилеглих до кар'єру сільськогосподарських угідь обстежено зольний насип діаметром 30×30 м і 0,40 м заввишки. На зольнику була зібрана ліпна кераміка (вінця із защипами і проколами, денця, стінки) та уламок кам'яного прясла. Матеріали подані до Департаменту культури і туризму.

Таким чином, співробітниками Служби у поточному році виявлені нові об'єкти археологічної спадщини і обстежені вже відомі пам'ятки, на яких уточнені характер та межі розповсюдження давніх культурних нашарувань, уточнена їх етнічна та хронологічна атрибуція.

К.Ю. Пеляшенко

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИРКУНІВСЬКОГО ГОРОДИЩА У 2014 Р.

Археологічна експедиція Харківського історичного музею в 2014 р. продовжила дослідження Циркунівського городища скіфського часу. Пам'ятка розташована на території Харківського району Харківської області, за топографічними умовами займає високий мис правого корінного берега р. Харків (річкова система Сіверського Дінця). Цьогорічні дослідження були зосереджені у північно-східній частині городища, за 40 м на північ від східного входу був закладений розкоп № 13. Завданням розкопок було вивчення житлового майданчика: стратиграфії,

житлових і господарських комплексів, уточнення планіграфії та хронології у цій частині пам'ятки.

Стратиграфія і потужність нашарувань у різних частинах дослідженої ділянки однакові. Під лісовим дереном, до глибини 0,20–0,30 м від рівня сучасної денної поверхні – шар чорноземного ґрунту з матеріальними залишками. Від 0,20–0,30 м починається шар передматерикового суглинку, потужність якого складає 0,10–0,15 м. У цьому шарі фіксуються поодинокі матеріальні залишки. Від 0,35–0,45 м – материковий суглинок

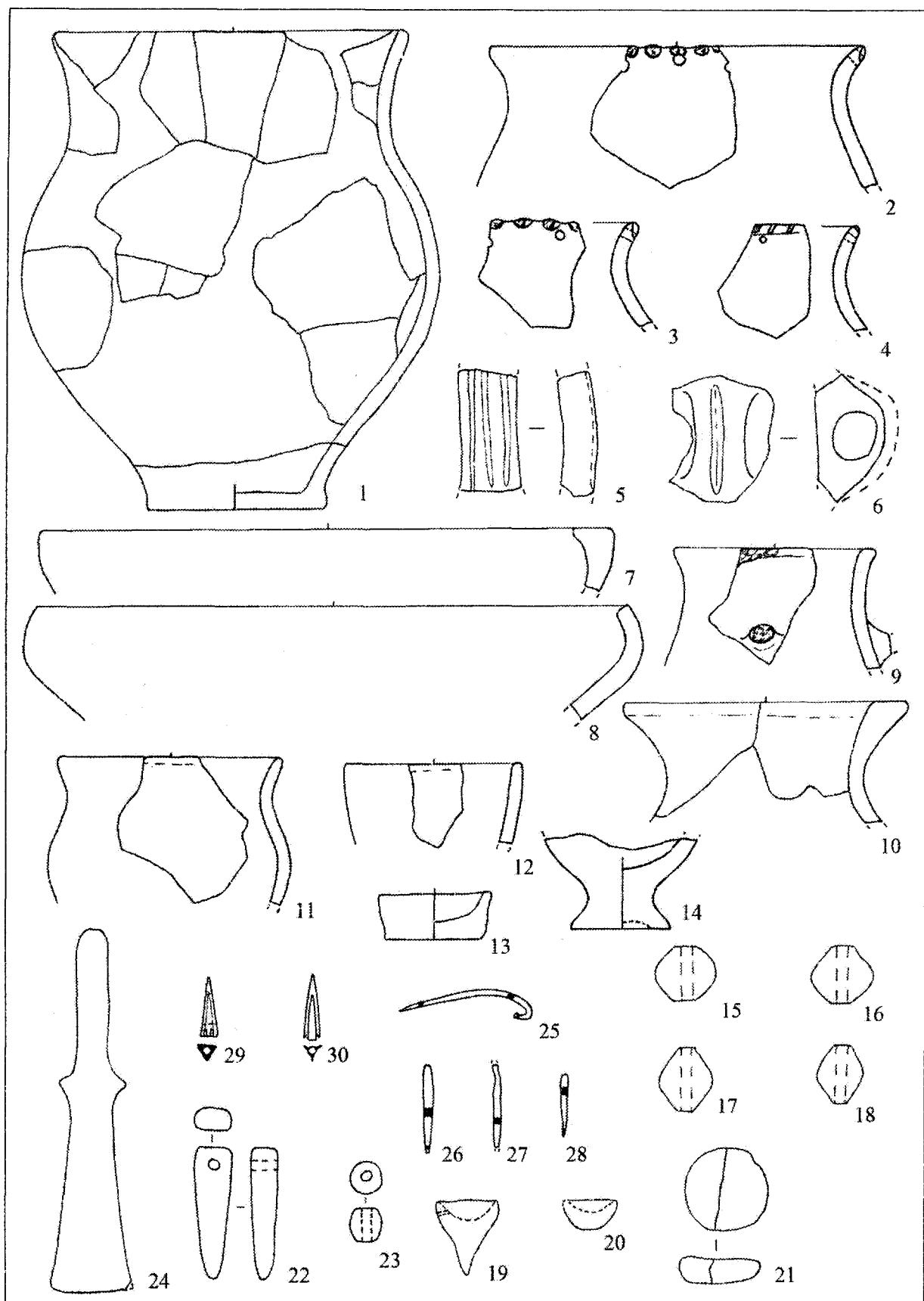

Рис. 1. Знахідки з розкопу № 13 (2014 р.) на Циркунівському городищі.

брунатного, іноді темно-жовтого кольору, без матеріальних залишків. Загалом, культурний шар насичений знахідками. Найбільша концентрація артефактів спостерігається до глибини 0,2 м.

Всього в межах розкопу виявлено чотири заглиблені у материк об'єкти: три господарські ями та заглиблений котлован приміщення. Ями мають округлу або округло-овальну форму, стінки вертикальні, в одному випадку розширюються у підбій, глибина від рівня сучасної поверхні 0,70–1,10 м. Заповнені ями переважно твердим чорноземно-глинистим ґрунтом із незначною кількістю артефактів. У південній частині розкопу зафіксовано котлован приміщення (яма № 4): форма прямокутна з заокругленими кутами, орієнтовна довгою віссю по лінії північний схід – південний захід, розміри 5,20×3,80 м. Північно-східний кут котловану приміщення має невелике заглиблення, що, ймовірно, вказує на розміщення входу з цього боку. Стінки котловану вертикальні, з незначним нахилом у середину. Дно приміщення рівне. В центральній частині зафіксовано дві стовпові ями (основна – 0,50 м у діаметрі і глибиною 0,50 м та допоміжна діаметром 0,20 м і глибиною 0,10 м). Котлован приміщення заповнений чорноземним ґрунтом, у південній частині чорноземно-золистим, насичений матеріальними залишками.

Основна маса речового матеріалу з розкопу представлена численними уламками лісного посуду: профільовані горщики (Рис. 1, 1–4), фрагменти верхніх частин і ручок глечиків (Рис. 1, 5–6, 9–10),

бортики мисок (Рис. 1, 7–8), уламки посудин малих розмірів (Рис. 1, 11–14). У межах розкопу виявлено кілька бортиків великих глиняних «жаровень». Технічна кераміка представлена глиняними прялами та їх уламками (Рис. 1, 15–18). Окрему категорію знахідок складають предмети мініатюрної глиняної пластики: дві мініатюрні посудинки та «хлібець» (Рис. 1, 19–21). Гончарний посуд представлений фрагментами стінок античних амфор та уламками сіроглиняного посуду. В культурному шарі та у заповненні комплексів виявлений остеологічний матеріал, що представлений кістками тварин. Також, у нашаруваннях постійно фіксуються шматки каміння (пісковик та кварцит). Виявлені кам'яні вироби: точильний камінь та намистина (Рис. 1, 22–23). Залізні вироби представлені сокирою-теслом (Рис. 1, 24), шильцями-проколки (Рис. 1, 26–28), язичком від поясної пряжки (Рис. 1, 25). Виявлено кілька знахідок нового часу: залізний ніж та три цвяхи. У заповненні приміщення знайдено два наконечники стріл (Рис. 1, 29–30), з культурного шару походить невеликий фрагмент бронзової зооморфної бляшки. Про сліди місцевого металургійного виробництва свідчать знахідки шлаку та бронзового виплеску.

Розкопки Циркунівського городища у 2014 р. дозволили отримати важливу інформацію про планіграфію та інтенсивність забудови пам'ятки у її північній частині. Підтвердилися попередні спостереження і висновки, щодо періоду забудови Другого двору з кінця V – початку IV ст. до н.е.

І.А. Сніжко

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНЬОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ БІЛЯ с. КАМ'ЯНКА У 2014 РОЦІ

Експедиція Харківського історичного музею продовжила дослідження пізньопалеолітичної стоянки біля с. Кам'янка. Пам'ятка знаходиться на високому мисі при впадінні в р. Сівер-

ський Донець невеличкої правої притоки р. Суха Кам'янка, за 1, 5 км на південний схід від с. Кам'янка Ізюмського району. Мис являє собою горизонтальну терасу, що піднята над рівнем р. Сіверський До-